

KLASICISMUS, OSVÍCENSTVÍ, PREROMANTISMUS

- od poloviny 17. st., plně v 18. st.
- **klasicismus** = sloh, klade důraz na rozum a řád spíše než na cit
- **osvícenství** = duchovní proud, všechny dosavadní problémy lze vyřešit pomocí rozumu, kterého lze dosáhnout vzděláním
- **preromantismus** = počátek romantismu, kritický pohled na svět, návrat k přírodě – nový ideál, přecitlivělost, příklon k individualitě, nejen ke společnosti
- Encyklopedie = shrnuje dosavadní lidské vědění (Descartes, Diderot, Voltaire)
- kultura a umění: příklon k antice
- literatura: napodobení přírody, která je popsána rozumem, jasnost, pravidelnost
- 1. vyšší styl: vyšší společenská třída, složitější jazyk, většinou drama → poezie, pravidelný verš óda, epos, tragédie
- 2. nízký styl: jednodušší jazyk, komedie – próza: bajka, satira, komedie
- spor mezi službou panovníkovi a osobními zájmy, osobní zájmy ustupují

Klasicistní drama

Francie

- **Pierre Corneille: Cid** (*tragédie*, vysoký styl) – na motivy písně o Cidovi → Č 297
- **Jean Racine: Faidra** (*tragédie*, vysoký styl) – inspirace antický Seneca
- **Molière**
 - herec, ředitel divadelní společnosti, komedie + kritika → nízký styl
 - prostřednictvím humoru kritizuje církev, šlechtu → časté spory
 - **Lakomec, Zdravý nemocný, Tartuffe** (církevní hodnostář se vloupe do domu, svádí ženy → nepřijatelné pro církev), **Měšťák šlechticem**
- **Jean de la Fontaine, Ivan Andrejevič Krylov** (Rus) – bajky

Osvícenství

Francie

- **Denis Diderot** → Č 309
 - hlavní encyklopedista, ale psal i prózu
 - **Jeptiška** (*dopisový román*): dívka narozená do nemanželského poměru je dána do kláštera, aby vykoupila hříchy rodičů – ukazuje na pokrytectví společnosti, *mystifikace*
 - **Jakub fatalista** (*filozofický román*): Jakub a jeho pán se přou o tom, jestli je osud předem určený, později div. hra Jakub a jeho pán od Milana Kundery
- **Voltaire** → Č 313
 - encyklopedista, ironizoval myšlenky osvícenství, víru
 - razí opak teorie **Leibnize**: život a svět je dokonalý → nesouhlasí
 - **Candide neboli Optimismus** (*filozofický román*): Candide je vyhnán ze zámku a s jeho učitelem Panglosem cestuje po světě, román se staví proti tomu, že všechno je na světě nejlépe uspořádáno

Itálie

- **Carlo Goldoni**
 - pokračovatel komedie dell' arte, ale dal jí řád, ne masky, ano kostýmy, už i řeč, ne jen pantomima, situační a řečová komika
 - **Sluha dvou pánů, Poprask na laguně** (*komedie*)

Anglie

- **Daniel Defoe: Robinson Crusoe** (*dobrodružný román*): musí uplatnit svůj rozum, aby přežil
- **Jonathan Swift: Gulliverovy cesty** – fiktivní cestopis a dobrodružný román, putuje mezi říšemi, kritizuje lidské vlastnosti

Preromantismus

- začíná se dbát na city

Francie

- **Antoine François Prévost**
 - (Příběh rytíře des Grieux a Manon Lescaut – inspirace pro Nezvala: Manon Lescaut)
- **Jean Jacques Rousseau**
 - myslitel, filozof, teoretik výchovy: **Emil, čili O výchově** (*pedagogický román*): zde píše, že jediná dobrá výchovná kniha je Robinson Crusoe
 - **Julie neboli Nová Heloisa** (*epistolární = dopisový román*)
 - inspirace pro Liona Feuchtwangera: Bláznova moudrost

Německo

- **Gotthold Ephraim Lessing**
 - nerespektuje klasicistní dělení žánrů
 - *měšťanské drama* = udělil měšťanským hrdinům vyšší morální kredit → poté činohra
 - **Emilia Galotti** (*prózou psané drama*)
- hnutí **Sturm und Drang** (bouře a vzdor)
 - 70. – 80. léta 18. století
 - vychází z podnětů **Johanna Gottfrieda Herdera**
 - vychází z obdobných principů jako preromantismus, ale důraz na cit, ideál silné osobnosti, ústní lidovou slovesnost a tradice venkovanů (z nich lze vysledovat národní duch)
- **Johann Wolfgang Goethe**
 - největší osobnost německé literatury
 - renesanční člověk – všestranný (politika, geologie, studoval právo, anatomie, rozdělil barvy)
 - **Utrpení mladého Werthera** (*epistolární román*) → Sturm und Drang
 - **Viléma Meistera léta učednická** a **Viléma Meistera léta tovaryšská** (*dvoudílný vývojový román*): zachycuje vývoj daného člověka od dětství po dospělost
 - **Faust** (*dramatická báseň*): ne drama, i když se tak jeví; vrcholné dílo
 - Faust – středověká pověst, kterou přetvořil
 - učenec na sklonku života → zapomíná normálně žít, uvědomuje si, že čím víc toho ví, tím méně toho ví, nezbyvá mu už čas → přivolá si d'ábla
 - filosofie, přemýšlení, Faust už není jen kladná postava
Č → 332
- **Friedrich Schiller**
 - důraz na mravní jednání, jedinec se vymezuje vůči zbytku společnosti
 - **Marie Stuartovna** (*tragédie*, Marie i Alžběta jsou silné postavy)
 - **Loupežníci** (*div. hra*): šlechtic Karel se stane vůdčím loupežníkem, Franz (bratr) otce uvězní, Karel se vrátí, otec, Amélie i Franz umírají, Karel – hledaný, přijme trest